

"זמינות בנקאית" – אמנה בנקאית וולונטרית להקלת ההתמודדות הפיננסית של נשים מוכות השוהות

במקלטים ובדירות מעבר

רקע

1. לאחרונה התחזקה בבנקים ההבנה שאוכלוסיית הנשים שנמצאות במקלטים לנשים מוכות ואשר נאלצת לרוב להימלט מהבית ללא כל סיוע ואמצעים, הופכת לנטולת כל יכולת לשרוד ולהתנהל פיננסית. בנוסף מצב זה מעצים את תחושת הבדידות והפחד שחשה האישה ברגע ההתנתקות מחייה הקודמים, ולא פחות מכך פוגע ביכולת שלה להתגבר על הקשיים ולפתוח דף חדש. בשל קשיים אלה, ובהיעדר הכוונה פיננסית מספקת, עלולות הנשים להמשיך ולהעמיק את התלות הכלכלית שלהן בבעל המכה, ואף לחזור אליו, למרות שהדבר מנוגד למעשה לרצונן.
2. לכן, מתוך התחשבות כאמור במורכבות הבעיה ומתוך הכרה בצורך במתן סיוע לאוכלוסייה זו, החליטה המערכת הבנקאית לייצר מתווה פעילות וולונטרית: **"זמינות בנקאית"**. פעילות זו תיעשה אומנם במסגרת הוראות החוק הקיימות אבל במסגרתה תוגבר הענקת ליווי בנקאי ממוקד ומתאים, תוך יצירת פתרונות וסיוע פיננסי שמתאימים ספציפית לאוכלוסייה מוגדרת זו. המערכת הבנקאית רואה חשיבות רבה בהעמקת הסיוע ושיפור התנהלותה מול אוכלוסייה זו, ותפעל לכן ככל יכולתה כדי לתת מענה מיטבי לצרכיה.
3. המערכת הבנקאית נענתה בכך לפניית שהופנו אליה בעניין זה, הן מהפיקוח על הבנקים והן מארגונים חברתיים שונים והחליטה לשכלל את הטיפול באוכלוסייה זו, הן באמצעות העמקת הקשר האנושי עם המקלטים שמטפלים בנשים מוכות והן באמצעות הצעת פתרונות פיננסיים נקודתיים משוכללים יותר, בהתאם לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה.
4. מטרת האמנה היא מתן מענה לצרכים של אוכלוסיית הנשים השוהות במקלטים לנשים מוכות ובדירות מעבר. המדובר באוכלוסייה בעלת צרכים מוגדרים, שזקוקה בעיקר לליווי בנקאי מקצועי ורגיש ובמקביל לטיפול מהיר וממוקד שמטרתו למנוע ביצוע פעולות פיננסיות מכוונות על ידי בן הזוג האלים, שתוצאתן היא לעיתים פגיעה פיננסית משמעותית.
5. זמינות הבנקאי איננה מטרה יחידה. ככוונת הבנקאים לספק לנשים המוכות ליווי והדרכה פיננסית שתלווה את צעדיה הראשונים של האישה בעולמה החדש לאחר עזיבת הבית והבעל, ובכך לסייע לה בתהליך הניתוק מהעולם הישן.

להלן רשימת הצעדים שהמערכת הבנקאית החליטה עליהם:

1. **מינוי איש קשר** - כאמור, הצעד הראשון והמשמעותי שיינקט על ידי הבנקים במסגרת פעילות זו הוא מינוי איש קשר בכל בנק. רשימת אנשי הקשר שגובשה תימסר לכל המקלטים. כמו כן, לאור הצורך בזמינות מרבית, ימונו לכל אנשי הקשר בבנקים ממלאי מקום אשר מכירים את הפעילות ויהיו ערוכים לתת מענה לכל פניה, כאשר אנשי הקשר לא יהיו זמינים.
- למעשה, עיקר הצלחת הפעילות הוולונטרית "זמינות בנקאית" תלויה בבחירת אנשי הקשר והכשרתם. אנשי

הקשר שנבחרו הם גם בעלי ההכשרה המתאימה וגם בעלי הסמכות למתן הפתרונות המתאימים, ללא קשר למיקום המקלטים ומיקום הסניפים בהם מתנהלים חשבונות הנשים. הם נבחרו כדי לתת מענה לכל הבעיות שיופיעו, באופן יצירתי ובמהירות המרבית.

אנשי הקשר שמונו בבנקים עוברים סדנת הכנה שכוללת מפגשים עם גורמים במערכת הרווחה המכירים את הנושא לעומק, סיור ופגישות באחד המקלטים. מטרת הביקור היא להתרשם ולהבין לעומק את הבעיות השונות ואת הצרכים המיוחדים של הנשים השוהות במקלטים ובדירות מעבר, על מנת להתאים בזמן אמת את הפתרונות הנכונים לכל מקרה ומקרה.

תפקידו של איש הקשר, כפי שמוגדר, לא מתמצה בסיוע במילוי ההוראות הפיננסיות שניתנות על ידי הנשים, אלא יתמקד בסיוע לנשים להבין את מצבן הפיננסי, תוך ניתוח האפשרויות הפיננסיות העומדות בפניהן בעקבות השינויים הדרמטיים שחלו בחייהן. החינוך הפיננסי האישי שניתן בכל מקרה ומקרה, יאפשר לנשים להבין את מצבן הפיננסי, לעומק ככל שניתן, ויסייע להן לקבל את ההחלטות הפיננסיות הנכונות והמתאימות להן. כל זאת במטרה לאפשר לאישה לפתח את היכולת לקיים חיים פיננסיים עצמאיים.

על כן, שתי המשימות העיקריות של אנשי הקשר הן:

א. לסייע לאישה לבצע תהליך מהיר של התנתקות מהתלות הפיננסית בבן הזוג, שהייתה קיימת בעבר בהתאם לצרכים ולרצונות שלה.

ב. לבנות יחד עם האישה תשתית ראשונית להתנהלות פיננסית עצמאית בעתיד.

2. ביטול הרשאה הדדית בחשבון

אחת הבעיות המרכזיות שנוצרת מיד עם תחילת תהליך ה"התנתקות" מהחיים הישנים היא הרצון של הבעל המכה למנוע מהאישה נגישות אל הנכסים הקיימים המשותפים להם. תוך ימים ספורים עשויה האישה למצוא עצמה במצב של "חנק פיננסי" שמוביל לרוב לתחושה של חוסר אונים שעלולה להפעיל עליה לחץ קשה ולגרום לה לרצות, בליט ברירה, להשיב לעצמה את "החיים הישנים".

הוראות החוק מאפשרות לכל אדם לפתוח חשבון חדש ולבטל הרשאות הדדיות בחשבון המשותף הישן. אנשי הקשר בבנקים ינסו ככל האפשר למנוע מהבעל לפעול בחשבון בדרך של ניצול לרעה את המצב הרגיש. כן, ינסו לחסוך מהאישה סיבוכים בירוקרטיים מיותרים. במקרים רבים הפתרון יכול להימצא באמצעות פתיחת חשבון חדש על שם האישה והעברת הפעילות הרלוונטית אליו. יש להבהיר בהקשר זה כי כל מקרה יבחן לגופו במטרה לנסות ולמנוע ככל שניתן, ועל פי ההוראות, מצב בו האישה תיוותר ללא שירותים חיוניים לה ולילדיה (דוגמת שירותים רפואיים, רצף ביטוחים ואחרים), במקרה הצורך. תפקיד איש הקשר יהיה בהקשר זה לעקוב מקרוב אחר ביצוע הנחיות האישה בסניף הרלוונטי ותוך התאמה ככל שניתן בין הוראות שניתנו על ידה לביצוע בחשבון הישן לבין ההוראות שיינתנו בחשבון החדש. מטרת הפעילות היא לנתק ככל שניתן את האישה מהמפעילות הפיננסית הישנה תוך מניעת הנזק הפיננסי העלול להיגרם לה כתוצאה מניתוק זה, ומניעת הליך של ניצול המצב על ידי הבעל. במקביל יעשה ניסיון ליצור פעילות פיננסית חדשה בחשבון חדש על שמה.

במידה וקיימת בחשבון המשותף יתרה חיובית תתאפשר גריעתה של האישה מהחשבון המשותף, תוך בחינת ההשלכות השונות ולפי שיקולי הבנק.

3. יצירת התנהלות כלכלית עצמאית – יציאה לדרך חדשה

יכולתה של האישה לנהל חיים פיננסיים עצמאיים תוך הפסקת התלות הכלכלית בבעל המכה היא אחת מאבני הדרך להצלחת תהליך ההתנתקות מהבעל. הצעד הראשון כאמור הוא הפסקת הפעילות בחשבון המשותף. הצעד הבא הוא פתיחת חשבון חדש כבסיס להתחלת הפעילות הפיננסית העצמאית. פעילות עצמאית חדשה אפשרית באמצעות טיפול נכון בחובותיה (אם קיימים) של האישה בחשבון המשותף בו הופסקה הפעילות מצד אחד, ומצד שני באמצעות ניסיון להתמודד נכון ככל שניתן עם העדר ההכנסות הנובע במרבית המקרים מהעדר תעסוקה, בעיקר בתקופת הימצאותה של האישה במקלט. מתוך הבנה את הקשיים הקיימים בנסיבות אלה ומתוך רצון לסייע ככל שניתן לשיקומן של הנשים, יפעלו הבנקים, בתחומים הבאים:

א. **חלוקת החוב** - בכל הקשור לחובות שבחשבון הישן, תיבחן אפשרות לחלוקה שווה של החוב בין שני בני הזוג, על מנת לאפשר לנשים שמסוגלות לכך, לגייס את הסכום הנדרש ולהיפרע כך מחלקן בחוב המשותף שנצבר. בכך יעשה ניסיון, גם בהקשר זה, לנתק את האישה מהבעל המכה ומהעבר הכלכלי המשותף, כדי לאפשר לה לצאת לדרך חדשה. מטרת הצעד היא מניעת העמקה של החוב והקטנת הנטל הכספי על האישה.

ב. **הקפאת תשלומי משכנתא** – הבנק ישקול בחיוב את האפשרות של הקפאת תשלומי המשכנתא לתקופה של כחצי שנה. מטרת הצעד הזה היא למנוע את העמקת מצבת החובות של האישה בתקופה שאין בה הכנסות, כדי לנסות ולהקטין את נטל התשלומים החודשיים שמוטל על האישה בתקופה שבה היא שווה במקלט. הבנק יבחן כל מקרה לגופו, כדי למצוא את הפתרון המיטבי עבור כל אשה ואשה, תוך ניתוח המשמעויות השונות וההשפעות השונות על החזרי ההלוואה. במקרה ובני הזוג נטלו הלוואת מדינה במסגרת חוק הלוואות לדיור, ישותפו בקבלת ההחלטה גם נציגי המדינה, על מנת לוודא שהחלטת הבנק מקובלת עליהם.

ג. **העמדת אשראי** - אחת הבעיות המרכזיות בעת שהייתה של האישה במקלט היא, כפי שצוין, היעדר הכנסות משמעותיות. אמנם בעת שהיה במקלט מקבלת האישה סיוע מסוים מהמקלט ומביטוח לאומי, אולם סיוע זה עשוי שלא להספיק כדי לאפשר לה לעבור את התקופה הראשונית מבלי להגדיל את היקף החובות שלה. על מנת להבטיח כי תהליך ההתנתקות שלה מהבעל המכה יושלם והיא תהיה מסוגלת לצאת לעצמאות הכלכלית יש צורך:

- 1) לדאוג לכך שבעת יציאתה מהמקלט מצבת החובות שלה תהיה קטנה ככל שניתן.
 - 2) להרחיב ככל שניתן את יכולתה לקיים פעילות פיננסית כלכלית עצמאית.
- על מנת לנסות לסייע לנשים לצמצם את מצבת החובות שלהן, וכדי לאפשר להן להתחיל בחיים עצמאיים, יבחנו הבנקים בחיוב, כל אחד בפני עצמו ובהתאם לנסיבותיו של כל מקרה ומקרה, את האפשרות להעמיד לטובת האישה הלוואות או מסגרות אשראי בגובה אלפי ₪ בודדים. וזאת על אף שמדובר בהחלטה עסקית מובהקת שכרוכה בנטילת סיכון מצד הבנק.

סיכום

מתווה "זמינות בנקאית" הוכן על ידי המערכת הבנקאית בראש ובראשונה כדי להעמיק את הקשר בינה לבין המקלטים ודרכם, בין הנשים המוכות למערכת הבנקאית. הקשר האישי עם אנשי הקשר שמונו בכל אחד מהבנקים עומד בבסיס המתווה, שכן באמצעותו ניתן יהיה להעניק לנשים את הסיוע האישי שהן כה זקוקות לו, תוך התאמתן לנסיבות המקרה, וכל זאת, במהירות המרבית שכה הכרחית בנסיבות אלה.

לצד פעילותם של אנשי הקשר, שמהווה, כאמור, את ליבת המתווה, יותאמו פתרונות נוספים כפי שפורטו לעיל, בתאום עם הנשים ונשות הקשר שיסייעו להן במקלטים, ובהתאם להוראות הקיימות, תוך ניסיון מצד הבנקים, ל"תפור את החליפה הנכונה" לכל אחת ואחת בהתאם לצרכיה.

המערכת הבנקאית תפעל להכשרה מהירה של אנשי הקשר וליישום מהיר של הנקודות שהועלו במתווה זה, תוך התאמת פתרונות יצירתיים לכל מקרה ומקרה. איגוד הבנקים יעקוב אחר הנושא בכדי להמשיך וללמוד אותו, מתוך כוונה להפיק לקחים לצורך שיפור השירות הניתן לנשים המוכות.

#9471